

כך תהפוך מדינת ישראל למדינה נחשלת ניתוח עומק של ההסכמים הקואליציוניים בתחום החינוך, בדגש על החינוך החרדי

אביעד הומינר-רוזנבלום ומיכל צ'רנוביצקי

ההסכמים הקואליציוניים עם מפלגות יהדות התורה, ש"ס ו"הציונות הדתית" מבשרים על שינוי מגמה דרמטי בכיוון בו הולכת מדינת ישראל. עשרות סעיפים בהסכמים אלה עוסקים בהגדלת המימון ובהקטנת הפיקוח על חינוך הפרטי והחצי פרטי שמאפיין את מוסדות החינוך המגזריים הללו. למרות שמדובר בסכומים גבוהים מאוד, זה לא רק עניין של הוצאה הישירה. אם ימומשו הסעיפים, יקרוס החינוך הציבורי-ממלכתי בישראל (בכלל המגזרים), יחד עם שיעור הלומדים לימודי ליבה, ואיתם יקרוס השגשוג העתידי של הכלכלה והחברה בישראל.

חינוך יסודי

מערכת החינוך בישראל בגיל היסודי נחלקת לשלושה זרמים: ממלכתי (הכולל בתוכו תת זרמים של ממלכתי יהודי - ליהודים חילונים ומסורתיים - וממלכתי ערבי), ממלכתי דתי וחרדי, ולשלושה סוגי מוסדות עיקריים: בתי ספר ציבוריים (או רשמיים), בתי ספר חצי-פרטיים (מוכרים שאינם רשמיים), ובתי ספר פרטיים (פטור). בגילי בית הספר היסודי לומדים רובם המוחלט של תלמידי הממלכתי והממלכתי דתי בבתי ספר ציבוריים, ותלמידי החינוך החרדי לומדים ברובם הגדול בבתי ספר חצי-פרטיים, מיעוטם בבתי ספר פרטיים לחלוטין, וחלק זעיר מתוכם בבתי ספר ציבוריים.

בתי ספר ציבוריים מתוקצבים על ידי המדינה באופן מלא ושווה זה לזה. הם מחויבים לקבל אליהם כל תלמיד ותלמידה, ללמד את תוכנית הלימודים הרשמית של משרד החינוך ולעמוד בשלל כללי פיקוח. התקציב שהם מקבלים מגיע מהמדינה ומהרשויות המקומיות. בתי ספר חצי-פרטיים מתוקצבים על ידי המדינה בשיעור של 75% ותקציב מלא מהרשויות המקומיות, ובתי ספר פרטיים מתוקצבים בשיעור של 55%, והרשויות המקומיות לא מחויבות לתקצבם. בהתאם הם מחויבים ללמד לימודי ליבה בשיעור התקציב שאותו הם מקבלים. אבל המספרים והמחויבויות הללו עובדים רק בתיאוריה ורק עבור חלק מזרמי החינוך. ברשתות "החינוך העצמאי", הקשורה ליהדות התורה, ו"מעין החינוך התורני" הקשורה לש"ס לומדים מרבית התלמידים והתלמידות החרדים. למרות שבתי הספר שלהן הם חצי-פרטיים, הם זוכים ל-100% תקצוב, הן מהמדינה והן מהרשויות המקומיות. מימון שמתאפשר בעקבות שינוי חקיקה מיוחד שנערך עבורן.

יחד עם זאת, בעשורים האחרונים התקיימה מעין הסכמה שבשתיקה בין הפוליטיקאים החרדים למדינת ישראל, במסגרתה נשחק התקציב של בתי הספר מצד אחד, והפיקוח עליהן היה אפסי, מהצד השני. כך, התקציב שניתן לכלל בתי הספר הלא ציבוריים, כולל שתי הרשתות הגדולות, מחושב רק כשיעור מהתקציב הבסיסי לשעות לימודים, והן לא מקבלות תקציבים של תכניות שונות כמו הזנה, גפ"ן (גמישות ניהולית), הסכמי שכר שנחתמו עם המורים, תקציבי בינוי ועוד, מה שמביא את תקציבן לשיעור נמוך יותר מהשיעורים התיאורטיים שהם אמורים לקבל.

מהצד השני, ולמרות מחויבותן ללמד שיעור מסויים של לימודי ליבה, הפיקוח על ההיקף ורמת לימודי הליבה בבתי הספר של "רשתות" ובבתי הספר הפרטיים והחצי-פרטיים במגזר החרדי אפסי, כשברור לכל שרובם לא עומדים ברמה הנדרשת. בתי ספר בהם מספר מועט מהתקן של תלמידים נפתחים כדבר שבשגרה, שעות הלימודים של המורים לא מדווחות למשרד החינוך, ובתי הספר מסננים ומפלים תלמידים באופן גלוי. גם ברמה הכספית, הבלגן בגופים האלה חוגג, והפיקוח על הכסף הציבורי שזורם אליהם מינימלי. בעלי מוסדות החינוך הם האליטה של הציבור החרדי, שנהנים מכסף ומכוח רבים מתוקף בעלותם על מוסדות החינוך. שיעור ההפרות של זכויות העובדים במוסדות האלה גבוה מאוד, והלנת שכר, העברת שכר חלקי ועוד נפוצים מאוד, וכך גם נפוטים, שבמסגרתו רשתות ומוסדות חינוך הופכים לנחלתה של משפחה זו או אחרת, ורבים מבני המשפחה מועסקים בהם בתנאים טובים. בפועל, נוצרה במערכת החינוך החרדית אוטונומיה חרדית של הפוליטיקאים ומנהלי המוסדות שעושים בהם כרצונם.

התקציב החסר של בתי הספר החצי-פרטיים והפרטיים בציבור החרדי יצרה מציאות בה בתי הספר הממלכתיים-ציבוריים קיבלו תקציב גבוה יותר בצורה משמעותית, מה שיצר תמריץ מסוים עבור תלמידים לעבור לבתי ספר מסוג זה, ותמריץ לבתי הספר עצמם להפוך לבתי ספר ציבוריים. בשנת 2013 הוקם האגף לחינוך ממלכתי-חרדי במשרד החינוך וכמה עשרות בתי ספר פרטיים וחצי-פרטיים חרדיים עברו לחסות תחתיו, כלומר - הפכו לבתי ספר ציבוריים, כולל לימודי ליבה מלאים. צריך לומר - לא מדובר רק במהלך שקרה בבתי הספר החרדיים. גם בתי הספר החצי-פרטיים במגזר החילוני (אומנם מעטים בהרבה מבחברה החרדית) - כמו בתי הספר הדמוקרטיים - עברו בשנים האחרונות יותר ויותר לתוך מערכת החינוך הציבורית, מתוך מגמה שהוביל משרד החינוך ורצון מצידם לקבל תקציבים מלאים.

ההסכמים הקואליציוניים שחתם הליכוד עם ש"ס ויהדות התורה מבקשים לשנות את התמונה מבחינת בתי הספר החרדיים. הם כוללים עשרות סעיפים שמשמעותם היא העלאה דרמטית של התקציב שמקבלים בתי הספר הפרטיים והחצי-פרטיים מהמדינה, כך שאלה יגיעו בסופו של דבר לסך של 55% (פרטיים), 75% (חצי-פרטיים) ו-100% (מעין החינוך התורני והחינוך העצמאי), מכלל תקציבי החינוך שמגיעים לתלמידי החינוך הציבורי בישראל. כל זאת תוך כדי החלשה נוספת של הפיקוח הרופף גם כך על בתי הספר והגדלת האוטונומיה שיש להם, שכאמור כוללת סינון ואפליית תלמידים, אי לימוד לימודי ליבה, הפרות שכר שונות ועוד. הגדלת התקציב תוך הקטנת הפיקוח, ייצרו מצב בו בתי הספר של החינוך העצמאי ומעין החינוך התורני גם ייהנו מתקציב זהה לזה של בתי הספר הציבוריים בישראל (ולמעשה אפילו גבוהים יותר), וגם יהיו פטורים מכל החובות המוטלות על בתי הספר הציבוריים.

הסעיפים המרכזיים העוסקים בהגדלת התקציב והמשמעות של כל אחד מהם:

1. השוואת תקציבי החינוך החרדי הפרטי והחצי-פרטי לתקציבי החינוך הציבורי

הסעיפים המרכזיים העוסקים בהשוואת התקציבים, הם סעיפים 153 ו-154 להסכם הקואליציוני עם יהדות התורה, והנספח להסכם הקואליציוני (ובסעיפים זהים גם בהסכם עם ש"ס), שקובעים שתוקם ועדה ממשלתית מיוחדת שתשווה, תוך פרק זמן מוגדר, את התקציבים שמקבלים התלמידים החרדים במערכת החינוך הלא ציבורית, לאלה שמקבלים תלמידים במערכת הציבורית, כולל התקציבים שמקבלים מהרשויות המקומיות, תקציבי הזנה, תוכניות לימודיות שונות, הסכמי שכר ועוד ועוד. יתרה מכך, אפילו בית ספר פרטי, שאינו מלמד לימודי ליבה כמעט בכלל ושהפיקוח עליו לא קיים, ושמקבל רק 55% תקצוב מהתקציב לשעת לימודים, יקבל 100% משאר הרכבי התקציב, כלומר תקציבו בפועל יהיה גבוה מ-55% מהתקציב שמקבל תלמיד בבתי הספר הציבוריים. סעיף 13 לנספח ההסכם הקואליציוני גם קובע שהמדינה תקצה מבנים או לחילופין תממן שכירות לכל בית ספר, גם פרטי או חצי פרטי. עלות הסעיפים האלה בלבד היא כמה מיליארדי ש"ח לשנה.

2. מימון מלא מהרשויות המקומיות לבתי הספר הפרטיים

הרשויות המקומיות משלימות את המימון שמקבלים בתי הספר מהמדינה, בעיקר בתחומים כמו ניקיון, תחזוקה וכו'. בעבר המימון הגיע רק לבתי הספר הציבוריים, בעקבות פסיקת בג"ץ בנושא משנת 2003 נקבע שהרשויות המקומיות יממנו באופן מלא גם את בתי הספר של "החינוך העצמאי" ו"מעין החינוך התורני", ובעקבות "חוק נהרי" משנת 2007 מממנות הרשויות המקומיות באופן מלא את כל בתי הספר החצי פרטיים. סעיף 10 בנספח השוואת תקציבי החינוך בהסכם עם יהדות התורה קובע שהרשויות המקומיות יממנו באופן מלא גם גנים ובתי ספר פרטיים. מדובר באלפי גנים ובתי ספר מסוג זה ברחבי הארץ, ובכמה מאות עד אלף ברשויות מקומיות ספציפיות.

3. אפליה לטובה של תלמידי החינוך הפרטי והחצי-פרטי החרדי

חלק מהתלמידים בבתי הספר החרדיים הלא ממלכתיים, ייהנו מתקציבים והטבות גבוהים יותר מתלמיד בבית ספר ציבורי. על פי סעיף 8 בנספח השוואת תקצוב מוסדות חינוך בהסכם הקואליציוני עם יהדות התורה, תלמיד בבית ספר חרדי שלא ימצא במרחק סביר מביתו בית ספר חרדי שמתאים בדיוק לאופן חייו, כלומר אפילו לחסידות הספציפית שאלה הוא משתייך, יקבל הסעה במימון מלא מהמדינה לבית ספרו. תלמיד במערכת החינוך הציבורי, לעומת זאת, זכאי להסעה רק אם אין בכלל בית ספר קרוב למקום מגוריו, בלי שום

קשר לאורח חייו או להשקפתו. תלמיד דתי זכאי להסעה לבית ספר דתי, אך גם זה רק בהגדרה הרחבה ביותר, ובלי קשר למידת או סוג הדתיות שלו.

הסעיפים המרכזיים העוסקים בהסרת הפיקוח:

1. מנהל מיוחד ועצמאי לרשתות החרדיות -

סעיף 148 בהסכם הקואליציוני עם יהדות התורה קובע כי מעט הפיקוח שהיה על רשתות החינוך החרדי הגדולות - ייעלם. למרות קיומו של מחוז חרדי במבנה המחוזות של משרד החינוך, והוא אחראי לפקח רק על החינוך החרדי בכל רחבי הארץ, קובע הסעיף שהרשתות החרדיות יקבלו מינהל נפרד משלהן במשרד החינוך. בין השאר, משמעות הדבר היא שמשרד החינוך יממן מפקחים של הרשתות שימונו וינהלו על ידי הרשתות, שעליהם הם אמורים לפקח.

2. שינוי מעמד מעין החינוך התורני למעמד של רשות מקומית -

סעיף 139 להסכם עם שס קובע שרשת מעין החינוך התורני, תקבל במשרד החינוך מעמד דומה לזה של רשות עירונית. המשמעות היא שהאוטונומיה שלה תגדל משמעותית, היא תקבל תקציבים נוספים, ותוכל להקים בתי ספר שלה ברשויות מקומיות גם בלי קבלת הסכמה מהרשות המקומית.

3. הקשיית האפשרות לקנוס בתי ספר שהפרו את ההוראות -

סעיף 143 בהסכם הקואליציוני עם יהדות התורה קובע שהאפשרות לקנוס בתי ספר שמפרים את ההוראות ולא מלמדים לימודי ליבה, קטנים מדי או מתנהלים כלכלית לא חוקית - הוראה שצריך לומר שבמעט לא נעשה בה שימוש עד עתה - תיעלם כמעט לחלוטין. כדי לקנוס בית ספר יהיה צורך לעבור מסע ארוך של שימוע, אישור חשב ואישור מנכ"ל משרד החינוך, וגם אז הקנס יוכל להיות רק בגובה ההפרה, כך שתמיד ישלם להפר את הכללים.

4. פתיחת מוסדות לימוד קטנים במיוחד

בניגוד לתלמידים המצטופפים במערכת החינוך הציבורית, סעיף 152 בהסכם הקואליציוני עם יהדות התורה קובע שתלמידים חרדים ימשיכו ליהנות מכיתות קטנות במיוחד לעומת החינוך הממלכתי, והפיקוח המועט שהיה עד עתה וניסה למנוע הקמת בית ספר למספר זעום של תלמידים, יוסר.

5. מינוי שר מיוחד לחינוך החרדי

בנספח התפקידים של ההסכם הקואליציוני שנחתם בין הליכוד לש"ס, נקבע שהמפלגה תמנה שר נוסף בעל סמכות במשרד החינוך, שתפקידו יהיה אחריות על החינוך החרדי, והוא יוכל לדאוג מקרוב להעברת התקציבים ולהסרת הפיקוח. השר שמונה, חבר הכנסת חיים ביטון מש"ס, מכיר מקרוב את המערכת מתוקף תפקידו האחרון - מנכ"ל רשת "מעין החינוך התורני". אגב, בזמן שהיה מנכ"ל הרשת חשפו חשבים מלווים של משרד האוצר שורה ארוכה של תקלות והפרות, כולל חוב של 241 מיליון ש"ח, שמצופה מהמדינה להשלימו, פתיחת עשרות בתי ספר ללא אישור, העסקת עובדים שאינם עובדי הוראה מכסף שיועד לשעות לימוד ועוד.

6. העברת הכסף לידי הבעלויות ולא לידי בתי הספר או המורים

בניגוד למערכת החינוך הציבורית, שם עובר השכר ישירות למורים והתקציבים ישירות לבתי הספר, במערכת החינוך החרדית הפרטי והחצי-פרטית, עוברים התקציבים לידי הבעלויות, רשתות החינוך העצמאי ומעין החינוך התורני, והמוני עמותת קטנות ובינוניות. בכך, ההסכמים מחזקים מאוד את הקבוצה החזקה ביותר ממילא בחברה החרדית - מנהלי המוסדות ובעליהם. דוגמה לאבסורד המוחלט שבשיטה הזאת ניתן לראות בדרישה למימוש רפורמת גפ"ן גם בחינוך החרדי. הרפורמה נועדה לאפשר למנהלי בתי ספר גמישות, בין השאר (ובצורה בעייתית) באמצעות רכישת שירותי הוראה וחינוך במיקור חוץ. בסעיף 4 בנספח השוואת תקצוב מוסדות חינוך בהסכם הקואליציוני עם יהדות התורה נקבע שהרפורמה תחול גם על החינוך החרדי הפרטי והחצי-פרטי, אלא שהתקציב היחסי המגיע להם יועבר לרשתות במקום לבתי הספר. כך תהפוך רפורמה שנועדה לחזק את הגמישות הניהולית של בתי הספר עצמם, לאמצעי נוסף לחיזוק הרשתות.

ניסיון העבר מלמד שלא כל הכסף שמיועד לעבור למורים אכן עובר אליהם, חלק לא מבוטל ממנו נשאר בידיהם של בעלי הרשתות, מנהליהן, העסקנים שסובבים אותם ובני משפחותיהם, והמורים נעשקים בשיטות שונות ומשונות, כמו אי תשלום משכורת על חודשי הקיץ, אי העברת כספים לפנסיה, "תשלומי חובה" שונים כמו תשלום לביטאון המפלגתי ועוד. "החינוך העצמאי", "מעין החינוך התורני" ורשתות חרדיות נוספות גם מסרבות להעביר למשרד החינוך את פרטיהם המלאים של המורים העובדים אצלם, שעות העבודה שלהם וכו', כך שהכוח והשליטה שלהם מלאים וקשה מאוד לדעת לאן באמת הולך הכסף, ועל פי מה נקבע כמה יקבל כל מורה.

זליגת המיגזר וההפרטה לציונות הדתית

בצורה תקדימית, מראים ההסכמים הקואליציוניים עם המפלגות החרדיות במפורש כיצד זולגת השיטה החרדית למגזרי חינוך נוספים:

1. מימון מלא למוסדות חינוך חצי-פרטיים

מפלגת הציונות הדתית, שמייצגת בעיקר את תת-זרם החרד"לים, דרשה וקיבלה בסעיף 167 בהסכם הקואליציוני בינה לבין הליכוד, סיכום על פיו אם ילמדו מוסדות הלימוד הלא רשמיים (מובש"ר ופטור) בחינוך הממלכתי דתי (חמ"ד) יותר מ-75% לימודי ליבה, הם יקבלו מימון של מעבר ל-75%. כלומר - כל מוסד פרטי יוכל להגיע לתקצוב מלא, מה שהיום נכון רק לגבי רשתות החינוך החרדיות הגדולות. מכיוון שבבתי הספר של החמ"ד ממילא מלמדים ליבה באופן מלא, המשמעות האמיתית של הסיכום הזה היא שבבתי הספר הללו, שמסננים תלמידים על פי קריטריונים שונים ומשונים ושגובים סכומים גבוהים מהורים כתנאי ללימודים בהם, יוכלו לקבל תקציב זהה לזה של בית ספר ציבורי שמקבל אליו את כל התלמידים, בלי קשר לרמתם הדתית, מוצאם או מצבם הכלכלי של הוריהם. אגב, הציונות הדתית דאגה להוסיף לסעיף זה תנאי שהתקצוב יהיה מותנה בהוראת תוכנית הלימוד הישראלית, כנראה במטרה לחסום את האפשרות של בתי הספר הפרטיים הערביים במזרח ירושלים לקבל את אותם התנאים.

ברור שאם הסעיף הזה יתממש, הוא יפתח פתח גם לבתי הספר החצי-פרטיים והפרטיים בחינוך הממלכתי ויביא לקפיצה אדירה במספר בתי הספר מהסוגים הללו בחינוך הממלכתי, לפירוקו בפועל של החינוך הציבורי בישראל ולגידול בסגרציה ובאי-השוויון. חשוב לומר שהדגם הזה של מימון ציבורי מלא של חינוך פרטי, כמעט בלי שום תנאים מוקדמים, חובות קבלה, איסור על סינון תלמידים או איסור על גביית תשלומים הוא חריג מאוד גם בהשוואה למדינות בהן ישנו מימון ציבורי למוסדות לימוד פרטיים או כאלה שבהן מתקיימת שיטת השוברים (ואוצ'רים).

2. הגדלת הפער התקציבי בין תלמידים הלומדים במערכת החינוך הדתית לזו הממלכתית

סעיף 167 בהסכם הקואליציוני עם הציונות הדתית מבקש להגדיל עוד יותר את הפער האדיר שקיים כבר היום בין התקציב הממשלתי המועבר לתלמיד דתי לעומת תלמיד חילוני/מסורתי או ערבי (25%-44%, בהתאמה, בגילי התיכון), ולהגדיל את תקציב החינוך הממלכתי דתי בכך ב-637 מיליון ש"ח לשנה (בבסיס התקציב). לשם הבנת סדרי הגודל, עלות הקטנת הכיתות בכל בתי הספר היסודיים שיזמה הממשלה בשנת 2015, עלתה 450 מיליון ש"ח לשנה.

השפעה על החינוך הממלכתי

החינוך הממלכתי הסתפק בהסכמים הקואליציוניים בסעיפים כלליים בלבד, ובהם הבטחות כמו "הממשלה תבטיח את חיזוק החינוך הממלכתי וקידומה של תכנית לימודים בסיסית אחידה וכו'", כשהדגש שמושם בהם הוא על חינוך תחומי ההיסטוריה הציונית והתנ"ך.

הסעיפים המפורטים יותר, הרלוונטיים לחינוך הממלכתי הם הסעיפים הנותנים סמכויות שונות ותקציבים להשפעה על החינוך הממלכתי הם:

1. העברת היחידה לקידום תכניות חיצוניות וקידום שותפויות לאחריותו של סגן השר אבי מעוז

בסעיף 9 לנספח התפקידים בהסכם הקואליציוני עם מפלגת נועם, הוסכם שהיחידה לקידום תכניות חיצוניות וקידום שותפויות, תעבור ממשד החינוך למשרד ה"מ, שם תפעל תחת אחריותו של סגן השר אבי מעוז. היחידה לקידום תכניות חיצוניות וקידום שותפויות היא היחידה שמחליטה איזה גופים חיצוניים יורשו להיכנס לבתי הספר, ואיזה תכניות לימודים חיצוניות ניתן יהיה לשלב בבתי הספר. כמו כן היא אחראית על ישום רפורמת גפ"ן, במסגרתה הוקצו כשני מיליארד ש"ח בשנה למנהלי בתי ספר, אשר יכולים לרכוש בעזרתם תכניות לימודיות וחינוכיות שונות הנמצאות במאגר. מעוז, אשר מחזיק באג'נדות שמרניות, דתיות וימנית קיצוניות, מתמקד בעבודתו הציבורית והפוליטית בניסיון לחסום פעילות והשפעה של ארגונים המקדמים אג'נדה ליברלית ופרוגרסיבית, ולקדם ארגונים המקדמים אג'נדות ההולמות את עמדותיו. ההסכמים הקואליציוניים נתנו לו את המפתחות להגשים סדר יום זה, ולהשפיע על החינוך הממלכתי.

2. הקצאת תקציב של כמיליארד וחצי ש"ח לטובת מיזמי הדתה

בהסכמים הקואליציוניים עם מפלגות הציונות הדתית, נועם ויהדות התורה, הוקצו סכומי עתק לטובת מימון עמותות וארגונים העוסקים בפעילויות הדתה, חלק משמעותי מהם מיזמים שפועלים בתוך מערכת החינוך הממלכתית, בין השאר במסגרת רפורמת גפ"ן (אשר הוזכרה בסעיף הקודם, והועברה לסמכותו של אבי מעוז מנועם).

כך, בסעיף 7 להסכם הקואליציוני עם מפלגת נועם הוסכם להקים רשות חדשה לזהות לאומית יהודית במשרד ראש הממשלה, אשר תעסוק ב"חיזוק וביצור זהות יהודית לאומית", בתקציב של 100-150 מיליארד ש"ח בשנה.

בסעיף 103 להסכם הקואליציוני עם מפלגת הציונות הדתית הוסכם לתקצב את מנהלת הזהות היהודית, שתועבר לאחריותו של משרד המשימות הלאומיות, ב-700-950 מיליון ש"ח לשנה עבור "תכנית לאומית להעמקת הזהות היהודית".

בסעיף 7.12 לנספח התפקידים בהסכמים הקואליציוניים עם יהדות התורה הוסכם להקים את הרשות למסורת במשרד ירושלים ומורשת ישראל, אשר תתקצב ב-300 מיליון ש"ח לשנה. תחומי הפעילות וההשפעה המפורטים של שלושת הגופים עדיין אינם ברורים, אבל מהניסיון עם גופים דומים, ברור שלפחות חלק מהסכומים העצומים האלה, יועבר לעמותות וארגונים דתיים שפועלים במערכת החינוך הממלכתית ומקדמים אג'נדות דתיות שמרניות, ולעיתים גם לאומניות.

חינוך תיכוני

גם בסעיפים הנוגעים למערכת החינוך בגילי התיכון נמצאים לא רק הגדלה של התמיכה בחינוך הפרטי והחצי-פרטי המגדרי, אלא גם - כפועל יוצא - הזנחה של החינוך הממלכתי:

1. הגדלת התקציב לישיבות התיכוניות והאולפנות החצי פרטיות

סעיף 166 בהסכם בין הציונות הדתית לליכוד קובע שהממשלה תקדם תוכנית להוזלת תשלומי ההורים בישיבות התיכוניות ובאולפנות - כולם בתי ספר חצי-פרטיים, בעלות של 100 מיליון ש"ח לשנה. התוכנית תתבסס על תקרת עלות למשפחה אחת, כלומר תיתן עדיפות למשפחות עם מספר ילדים מרובה או כאלה ששולחת לבתי ספר יקרים במיוחד.

2. הגדלת התקציב לחינוך הפנימייתי

סעיף 171 בהסכם עם הצינות הדתית קובע שהחינוך הפנימייתי, שחלק גדול מתלמידיו הם תלמידים בבתי הספר הפרטיים והחצי-פרטיים בחינוך הדתי, ישודרג מבחינת המעמד שלו במשרד החינוך, תינתן לו עצמאות שתחליש את הפיקוח עליו, ויתווספו לתקציבו 250 מיליון ש"ח לשנה, לטובת בינוי ושיפוץ פנימיות.

3. הגדלת התקציב ל"ישיבות הקטנות" ולסמינרים

גם החינוך החרדי הפרטי והחצי-פרטי התיכוני ישודרג. עד היום תוקצבו "ישיבות קטנות" - בהן לומדים בני בגילי התיכון לימודי קודש בלבד, לפי 60% מהתקציב הרגיל לתלמיד בגיל זה, בלי תקציבים תוספתיים ותוספות שונות. סעיף 6 בנספח השוואת תקצוב מוסדות חינוך בהסכם הקואליציוני עם יהדות התורה קובע כי ה-60% יחושבו מהסכום המלא, כולל החלת רפורמת עוז לתמורה שנחתמה עם ארגון המורים העל-יסודי. זאת, למרות שהמסגרות הללו מתנהלות אחרת מאשר בתי ספר תיכוניים במובנים רבים. לדוגמה, לא מלמדים בהן מורים, אלא מספר מועט של רבנים, ואלה מלמדים מעט מאוד שעות פרונטליות. סעיף 7 בנספח השוואת תקצוב מוסדות חינוך בהסכם הקואליציוני עם יהדות התורה קובע שבסמינרים, בהן לומדות הבנות בגילי התיכון, יחושבו תנאי המורות לפי שכר עובדי ההוראה במכללות.

שוק העבודה

האוטונומיה שדרשו וקיבלו המפלגות החרדיות במערכת החינוך עד גיל 18, לא נשארת שם וזולגת גם לשוק התעסוקה. הפוליטיקאים החרדיים, מגובים באליטת בעלי ומנהלי המוסדות, מעוניינת לחסום עבור בני ובנות הציבור החרדי כמה שיותר דרכים להצליח בעולם שבחוץ, מתוך הפחד שפריצת גבולות המגזר החרדי תביא עמה את פירורו במובנים רבים נוספים. לכן, הם פועלים באופן ממשי כדי להשאיר את החברה החרדית ככלל חסרת השכלה ותעודות שמאפשרות מעבר לאקדמיה או לשוק התעסוקה הרגיל והשתלבות בהם:

- החשבת לימודים לא אקדמאים לצרכי עבודה

בהסכמים נקבע שההכשרות הלא אקדמיות והמפוקחות חלקית שניתנות בישיבות ובסמינרים, ייחשבו לצורכי עבודה. סעיף 192 בהסכם הקואליציוני עם יהדות התורה קובע שתעודת הוראה מסמינר, או כושר לרבנות, יחשבו כמקבילים לתואר ראשון לצורך עבודה במשרות בשירות המדינה בהן נדרש תואר ראשון. סעיף 193 בהסכם הקואליציוני עם יהדות התורה קובע שתעודות שונות המתקבלות בסמינרים או במוסדות הכשרה קהילתיים יאפשרו לבוגרים ולבוגרות שלהם להציע סוגים שונים של טיפול, כדוגמת טיפול באמנות, בלי צורך בתואר אקדמי.

ברור לכל שהנפגעים והנפגעות הראשונים מהרשאת טיפול כזו יהיו בני ובנות החברה החרדית, אך ההזנחה לא תשאר שם. מוסדות אחרים, שפועלים בשאר החברה החרדית, ידרשו ויקבלו אישורים לביצוע הכשרות חלקיות ולא אקדמיות לצורך טיפול נפשי או לאספקת תעודות המקבילות לתואר ראשון, ומגמת ההתמקצעות בשירות המדינה וההשכלה וההכשרה הנדרשות לטובת מתן טיפולים רפואיים ונפשיים, שמאפיינת מדינות מפותחות כמו ישראל, תיסוג לאחור לטובת מגמה של דה-התמקצעות ושליטת השכלה.

שוק העבודה

החלקים העוסקים בחינוך בהסכמים הקואליציוניים שנחתמו לצורך הקמת ממשלת ישראל ה-37, מבשרים על שינוי מגמה משמעותי במטרותיה המוצהרות של מדינת ישראל. אין בהם כמעט הבטחות הנוגעות לכלל האזרחים והאזרחיות בישראל, כמו הקטנת מספר התלמידים בביתה, שיפור מערכת החינוך, העלאת שכר המורות והמורים ושיפור תנאי עבודתם או הגדלת האוטונומיה החינוכית שלהם ושל מנהלי בתי הספר. אין בהם גם מילה על חיזוק

החינוך הממלכתי-חרדי, המציע לתלמידים החרדים חינוך ציבורי ושוויוני, כולל לימודי ליבה מלאים. במקום זאת יש בהם שורה ארוכה של סעיפים מגזריים שמימושם המלא ישנה בצורה משמעותית את פניה של מדינת ישראל. ראשית, מאות אלפי תלמידים חרדים שמדינת ישראל העמידה את העלאת רמת ההשכלה שלהם ויכולת ההשתלבות שלהם בשוק העבודה במקום גבוה בסדרי העדיפויות שלה בשנים האחרונות, יוסללו למוסדות לימוד נטולי לימודי ליבה. במקביל, מוסדות החינוך האלטרנטיביים שקמו להם בתוך החברה החרדית יחלשו מאוד. שני הדברים הללו, בתוספת הגידול הצפוי בקצבאות האברכים, צפויים להעמיק את הפער בין בוגרי ובוגרות החינוך החרדי לשאר הצעירים והצעירות בישראל ולהקטין את הסיכוי להשתתפות של הראשונים בכלכלה הישראלית.

שנית, בוגרי ובוגרות החינוך החרדי שנאלצו עד עתה ללמוד באקדמיה עבור משרות מסויימות, ישארו מעתה בתוך החממה החרדית הפנימית, יקבלו השכלה באיכות נמוכה יותר ולא יוכלו להרחיב אופקים ולשפר את כישוריהם. כך, מי שישתלבו במגזר הציבורי ובשוק התעסוקה יהיו כשירים פחות ויספקו שירות איכותי פחות. לאורך זמן ועם הרחבת המשתלבים החרדים בעלי ההשכלה וההכשרה האיכותיות פחות, הדבר יפגע באיכותו של השירות הציבורי כולו וכך גם במקצועות מסויימים בשוק התעסוקה.

שלישית, תהליכי הפרטה ומגזור שכבר מתרחשים במערכת החינוך יואצו בצורה דרמטית, מספר בתי הספר הפרטיים והחצי-פרטיים במערכת החינוך הממלכתית והממלכתית דתית, אשר מסננים תלמידים ודורשים תשלומי הורים גבוהים, יאמיר, ובגרסה קיצונית אפילו ביחס למדינות בהן יש חינוך פרטי במימון ציבורי. היומרה שנקבעה כבר בחוק החינוך הממלכתי בשנת 1953, "להעניק שוויון הזדמנויות לכל ילד וילדה", תיגוע באופן סופי, ואיתה עתידם של מאות אלפי תלמידות ותלמידים המגיעים ממשפחות שלא שפר עליהן גורלן.